2017

Nikola Mašić
Juraj Plančić
Menci Clement Crnčić
Tomislav Krizman
Omer Mujadžić
Ivan Tišov
Ivo Režek
Bela Csikos Sesia
Mato Celestin Medović
Miroslav Kraljević
Oskar Herman
Vlaho Bukovac

Lik žene u Kolekciji Vugrinec

Davne 1922. godine iz laboratorija ljekarnika Straussa i Hafnera koji su proizvodili pilule, tablete i masti te se bavili prodajom kemikalija i droga utemeljena je *Medika*, veletrgovina s najdužom tradicijom u Hrvatskoj. Snaga, tradicija i iskustvo te savršeno osmišljeni dizajn odlike su Medikinih proizvoda. Tajna uspjeha ove kompanije iznimno je maštovito opisana u profilu tvrtke koji među ostalim navodi: *svježe ideje, vruću taktiku i slatki uspjeh*. Sve tri strategije neodoljivo prizivaju asocijaciju ženskih postupaka koji nepogrešivo dovode do cilja. Upravo stoga, kao tema Medikina kalendara 2017. godine nameće se lik žene u slikarstvu, mediju idealnom za savršen dizajn zidnog kalendara. Kako tvrtka *Medika* ove godine slavi 95. obljetnicu postojanja razdoblje u kojem je osnovana oživjet ćemo slikama žena iz vremena moderne s kraja 19. i prve polovine 20. stoljeća.

Kolekcija Vugrinec iz Varaždina koju je prikupio proslavljeni hrvatski nogometni reprezentativac i najbolji strijelac 1. hrvatske nogometne lige Davor Vugrinec obiluje lijepim ženskim likovima na slikama, čiji primjerci na izniman način zaokružuju priču o pojavi motiva žene u hrvatskome slikarstvu.

U 19. stoljeću žena i njezina ljepota postaju uz krajolik središnjom temom slikarske inspiracije što proizlazi iz vezanosti likovne umjetnosti uz motive i teme iz književnosti. Romantična imaginarna putovanja u daleke i egzotične krajeve napučila su slike orijentalnim ljepoticama u nestvarnim ambijentima istočnjačke raskoši. Ljubav romantičara za bajkovitu prošlost, narodne legende i fantastične pripovijetke rezultirala je jednakim temama u slikarstvu. Nestvarni pejzaži postaju obitavališta vila, bakantica i drugih najčešće ženskih personifikacija.

U drugoj polovini 19. stoljeća pojavljuje se *femme fatale,* sudbinsko biće svjesno svojeg najjačeg oružja – ljepote i ženstvenosti. *Femme fatale* razlikuje se od obične zavodnice. Ona je mitsko biće koje svoju privlačnost upotrebljava kako bi uništila protivnika koji podlegavši njenim čarima obično doživljava fatalan usud. Najpoznatije su mitske fatalne junakinje Klitemnestra, Medeja, Sfinga ili Kirka koje su opjevali antički pjesnici i pisci. Fatalne junakinje u drugoj polovini 19. stoljeća vladaju slikarskim platnima diljem Europe, dok publika u redovima čeka svaki novi susret, novu dramu na dvodimenzionalnoj plohi slikarske površine.

Inauguracija žene kao motiva u domaćoj sredini, posebice kroz temu akta, ostvarena je 1898. godine na izložbi Hrvatskog Salona, kada su nastupili pioniri mlade hrvatske moderne Vlaho Bukovac, Bela Csikos Sesia, Robert Auer, Menci Clement Crnčić i drugi koji će svojim ranim i revolucionarnim djelima ispisati najljepše stranice hrvatske slikarske povijesti. Dašak pariškog Salona, duh bečkog fin-de-siécla, kao i virtuoziteta münchenskog Jugendstila po prvi se puta osjetio i u izložbenim dvoranama Umjetničkog paviljona koji je posebno za tu prigodu osnovan i izgrađen te otvoren na Tomislavovu trgu u Zagrebu.

Ipak, žena je u naše slikarstvo ušla na manja vrata, upotrijebimo li prikladnu metaforu. Kontekst sredine, mahom ruralne, iznjedrio je naše guščarice, vodonoše, sakupljačice sjena i beračice ruža. Umjetnik zaslužan za krhki lik navedenih protagonistkinja je ličanin Nikola Mašić, jedan od prvih dosljedno školovanih umjetnika u Hrvatskoj. *Vrtlarica* (1880.) iz Kolekcije Vugrinec sukus je Mašićeve ljupkosti suptilnih, malih formi. Alegorija glazbe u liku žene koju je naslikao Ivan Tišov daljnja je idejna razrada ženskoga lika, kada iz radne svakodnevnice i rustične dokolice što je primjer s Mašićevim protagonistkinjama, žene postaju uzvišene ideje povezane s apstraktnim pojmovima čije alegorije predstavljaju. Tišovljeva *Muzika* jedno je od najpoznatijih ostvarenja ovoga slikara. U prednjem planu mlada žena sjedeći prebire po žicama harfe. Smještena je u otvoreni prostor s tek naznačenim pokojim detaljem krajolika i arhitekture. Kosa skupljena na zatiljku ukrašena je cvijećem koje nalikuje na tratinčice. Glazbu gotovo da možemo čuti i prepoznati prema melankoličnom i sjetnom izrazu lica koje sugerira da je riječ o nježnim zvucima. I slikar Mate Celestin Medović žene zaodijeva u antičku priču. Ljupke figure *Pompejanki na terasi* (1896.) koje pod pergolom čitaju pismo čest su motiv ovog pejzažkog slikara koji je nosio svećenički habit. Gracija antičkih tunika što ležerno padaju preko profinjenih kontura izduljenih tijela vodi nas otkrivanju zagonetke: Kakav je sadržaj pisma koje čitaju? Kako izgledaju njihova lica? Žena kao vječita zagonetka. Tomislav Krizman isti je postupak sakrivenoga lica žene upotrijebio u slici *Ostavljena* (1905.) sasvim drugačije atmosfere. Osamljena naga žena okrenuta je također leđima promatraču. Privila se uz hladnu liticu, lice je spustila na grudi. U dubini slike pruža se bajkovit predio – krajolik duše. Iznad modroga pejzaža daleko na horizontu nebo se rumeni u posljednjim odsjajima sunca. Simbolski je jezik snažan, a duša žene, baš kao i tijelo, ogoljeli su u sutonu. Simbolizam se kao pokret u slikarstvu javlja pred početak posljednjeg desetljeća 19. stoljeća, a njegova je najveća preokupacija stanje ljudske duše često personificirano u liku žene. Krizmanova slika jedan je od najboljih primjera takve teme u hrvatskom slikarstvu. Bela Csikos Sesija naš je najpoznatiji slikar simbolizma. Njegova remek-djela *Penelopa* i *Krika* (danas u vlasništvu Nacionalne galerije u Budimpešti) nastale su tijekom 1895. i 1896. godine za Milenijsku izložbu u Budimpešti. *Penelopa (1895.)*, remek djelo Csikoseva opusa, najpoznatija je junakinja hrvatske slikarske moderne. Slika je to koja prikazuje Odisejevu družicu u trenutku njegova povratka na Itaku nakon godina lutanja. Nesvjesna i uronjena u misli, vjerna Penelopa nije prepoznala Odiseja prerušenog u prosjaka. Prema ožiljku na nozi prepoznaje ga njegova dadilja Euriklija. No Odisej želi još neko vrijeme ostati neopažen... Poznata priča ostvarena je na virtuozan način, svojstven Csikosevu ranom opusu. Penelopina ljepota bezvremenska je i nestvarna, a atmosfera paradigmatska za razdoblje prve modrene – sjetna i melankolična. Taj karakterističan sjetni izraz blago nagnute glave i pogleda spuštenih vjeđa pronalazimo i na slici nastaloj iste 1896. godine, a koja prikazuje spomenutog Csikosa dok slika već ranije navedenu Kirku u novoosnovanim atelijerima na Prilazu br. 38 u Zagrebu. Sliku je naslikao Vlaho Bukovac, *spiritus movens* hrvatske moderne, koji je u kratkom periodu boravka u Zagrebu uspio okupiti najtalentiranije umjetnike mlade generacije i preokrenuti tijek umjetnosti u smjeru europskoga razvoja. Slika *Bela Csikos Sesija koji slika Kirku u atelijeru* pravo je otkriće i pripada Bukovčevoj zagrebačkoj fazi. Ona je dokument vremena, uzleta i kreativne atmosfere mlade hrvatske umjetnosti.

Melankolija i sjeta, zamišljenost i osama te udubljenost u misli objedinjene su na Crnčićevu platnu *Djevojčica pod pergolom* (1901.), zasigurno najljupkijem djelu Crnčićeva slikarskoga opusa. Postoji jedna suptilna poveznica vidljiva tek kada se sve spomenute slike objedine, za što je zaslužan kalendar *Medike*: nježnost, mekoputnost i osamljenost ženskih junakinja hrvatske moderne. Upravo ta bezvremena ljepota strpljivog trajanja zajednički je element svih prikazanih žena u kalendaru. Klasičnim repertoarom u portretiranju primabalerine pariške Opére comique Lidije Wizjakove (1931.) služi se Ivo Režek. Iznimno dugi vrat, visoko čelo, unazad začešljana kosa oslikavaju lijepo lice čiste fizionomije. Ishodište inspiracije su početci portretnog slikarstva u ranoj renesansi. Međutim, strategija korištenja tradicionalnih izražajnih sredstava zapravo je u službi naglašavanja klasične ljepote balerine. Ta je slika više od portreta.

Kako odmiču desetljeća, a hrvatska moderna postaje zrelija i lik se žene mijenja od eteričnog bestežinskog bića u sve konkretniju pojavu, a čari putenosti ženske ljepote postaju središtem slikareva interesa. Ženski lik mijenja već Kraljević - velika, no tragično kratka pojava hrvatskog slikarskog Panteona. Njegovim opusom vladaju vrckave kokete, vješte zavodnice, oslobođene bakantice, nove urbane heroine mondenog pariškog života. Voluminozna tijela triju *Gracija* (1911.) iz Kolekcije Vugrinec samouvjereno bujaju prostorom slike, pri čemu krajolik poput zelenog omotača mazi baršunaste oblike. Lica više ne vidimo, a sjetnu melankoliju s početka priče zamijenila je anonimna mistika modernih gracija. Hermanova *Vrtlarica* sprema se ubrati cvijet, pri čemu je bujna priroda simboličan nagovještaj novog iskustva koji tek treba iskusiti. Pastelna gama boja, djevojka *renoarovske* ljepote i košara s voćem ukazuju na duboku ukorijenjenost u slikarskoj tradiciji. Plančićev je akt nastao nešto kasnije, 1929. godine. Podatnost udubina i izbočina bujnih formi slikana je nonšalantno postižući dojam nježne privlačnosti. Mekoća puti u svoj svojoj raskoši naglašena je krhkim laticama cvijeća u vazi. Plančićeva Odaliska nesvjesna je našeg pogleda.

Mujadžićeva *Žena s vrčem* (1928.) sva je u volumenu. Impozantna figura naprosto pršti erosom, no postignutim sasvim slikarskim sredstvima, bez nepotrebnog prepričavanja. Virtuoznošću vladanja slikarskim zanatom. Od Mašićeve *Vrtlarice* s kraja 19. stoljeća do Mujadžićeve heroine krajem drugog desetljeća 20. stoljeća žena se u hrvatskom slikarstvu u potpunosti ustoličila, rekli bi smo *nelikovnim* jezikom – emancipirala. Portreti žena hrvatske moderne izdvajaju se iz europskog asortimana svojim lokalnim kvalitetama, a opet pripadaju nesumnjivo zapadnoeuropskome krugu univerzalnošću svoje bezvremenske ljepote.

Petra Vugrinec, rujan 2016.

Medika
95 GODINA

Nakladnik: Medika d.d. / Za nakladnika: Asja Prpić, Filip Šarunić / Grafičko oblikovanje i priprema: Rašić+Vrabec / Obrada fotografija: ????????? / Tisak: Grafing / Naklada: 4800 primjeraka

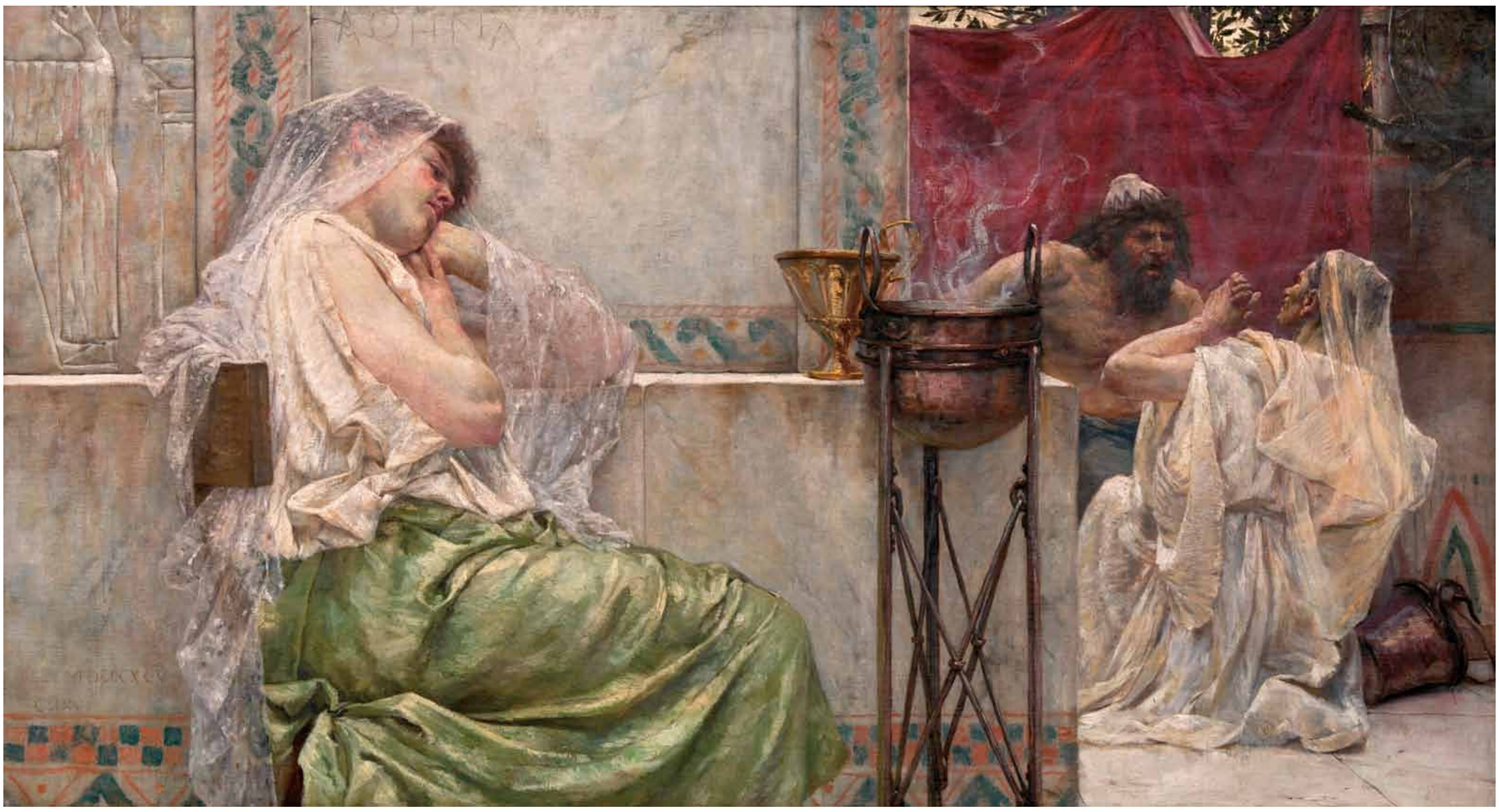

Bela Csikos Sesia, Penelopa, 1895.

SIJEČANJ	**1**	2	3	4	5	**6**	7	**8**	9	10	11	12	13	14	**15**	Medika
2017	**ned**	pon	uto	sri	čet	**pet**	sub	**ned**	pon	uto	sri	čet	pet	sub	**ned**	95 GODINA
	16	17	18	19	20	21	**22**	23	24	25	26	27	28	**29**	30	31
	pon	uto	sri	čet	pet	sub	**ned**	pon	uto	sri	čet	pet	sub	**ned**	pon	uto

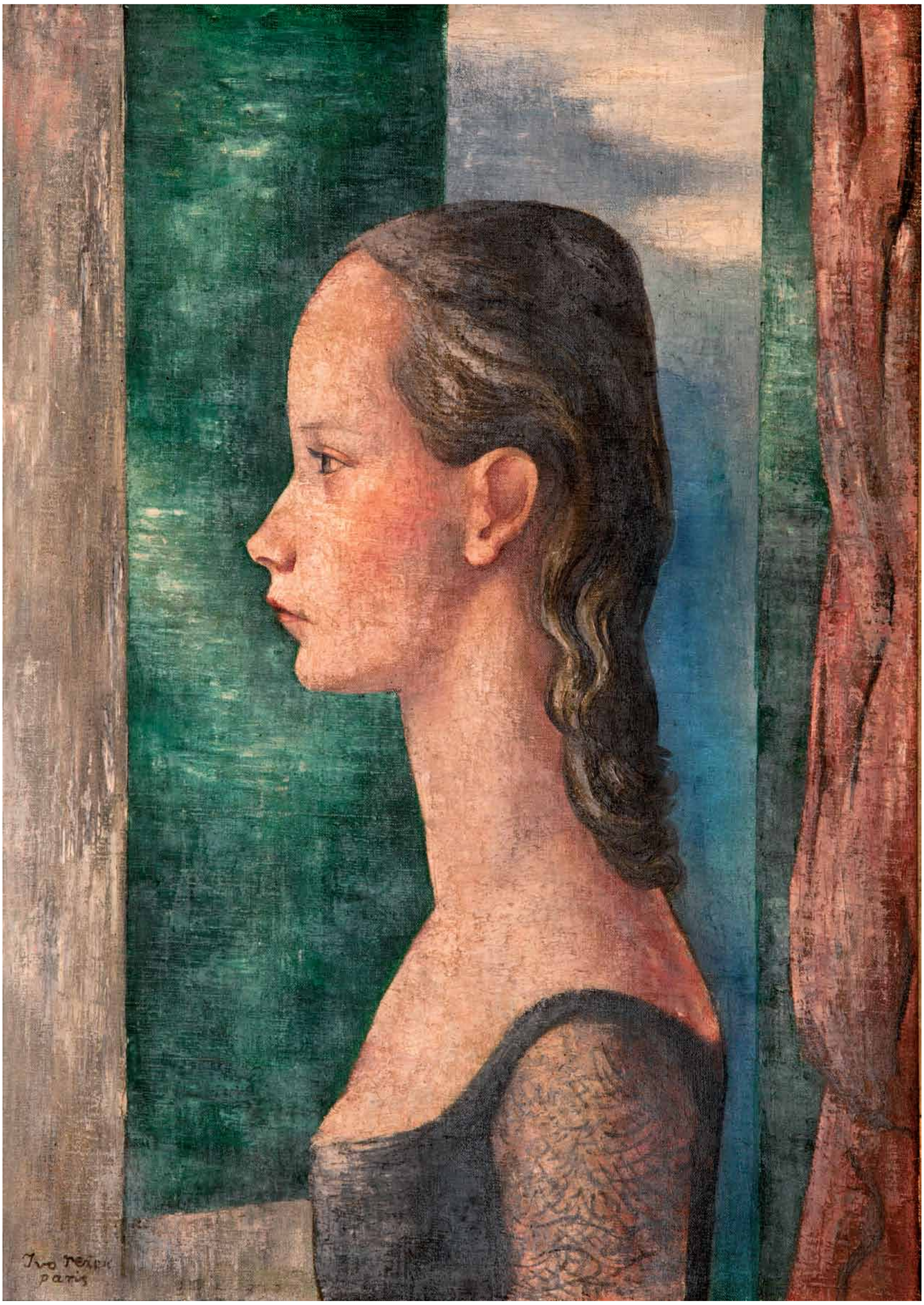

Ivo Režek, Portret Lidije Wizjakove, 1931.

VELJAČA 2017

1	2	3	4	**5**	6	7	8	9	10	11	**12**	13	14	15
sri	čet	pet	sub	**ned**	pon	uto	sri	čet	pet	sub	**ned**	pon	uto	sri

16	17	18	**19**	20	21	22	23	24	25	**26**	27	28
čet	pet	sub	**ned**	pon	uto	sri	čet	pet	sub	**ned**	pon	uto

Medika
95 GODINA

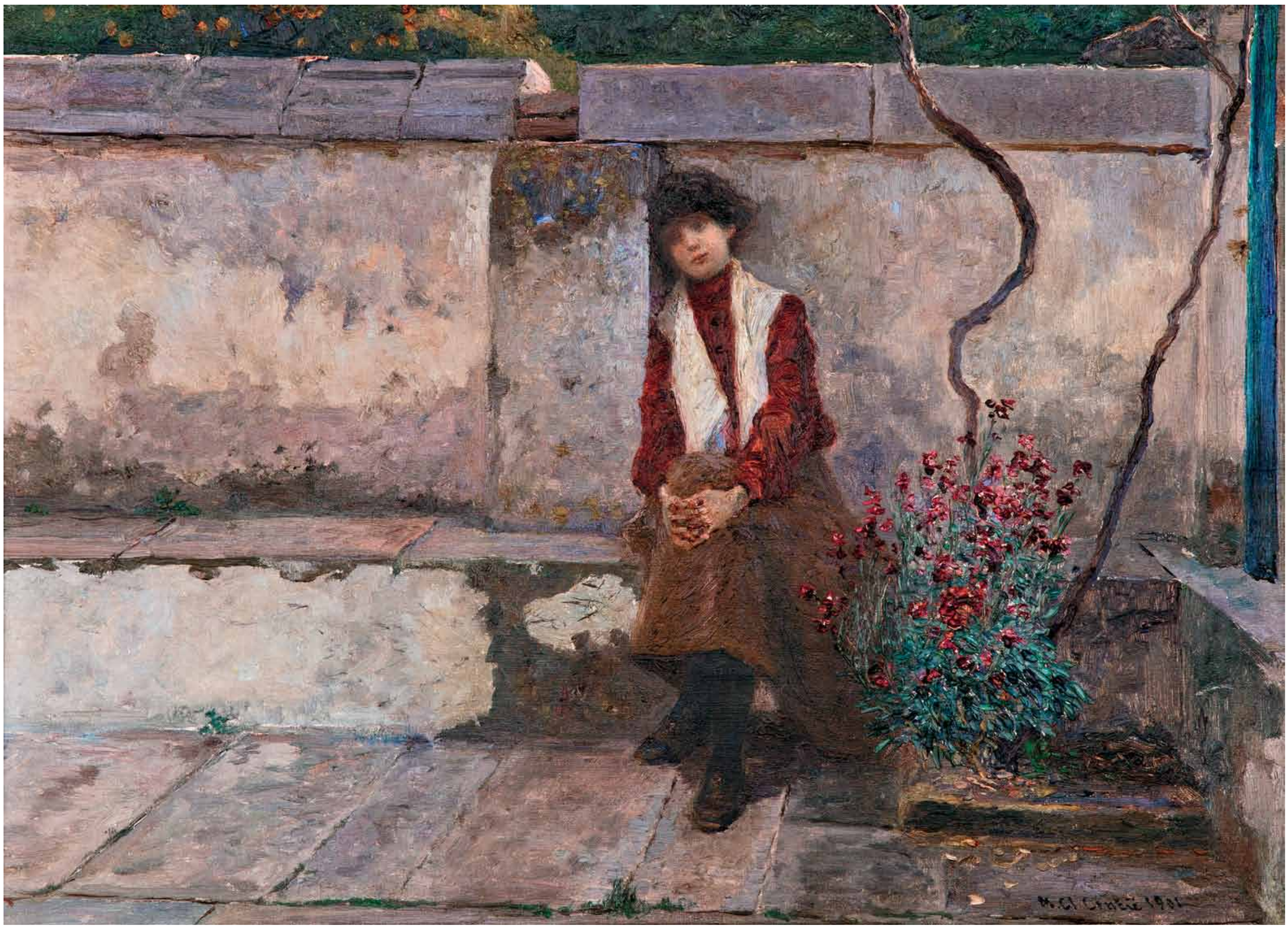

Menci Clement Crnčić, Djevojčica pod pergolom, 1901.

OŽUJAK	1	2	3	4	**5**	6	7	8	9	10	11	**12**	13	14	15
2017	sri	čet	pet	sub	**ned**	pon	uto	sri	čet	pet	sub	**ned**	pon	uto	sri
	16	17	18	**19**	20	21	22	23	24	25	**26**	27	28	29	30	31
	čet	pet	sub	**ned**	pon	uto	sri	čet	pet	sub	**ned**	pon	uto	sri	čet	pet

Medika
95 GODINA

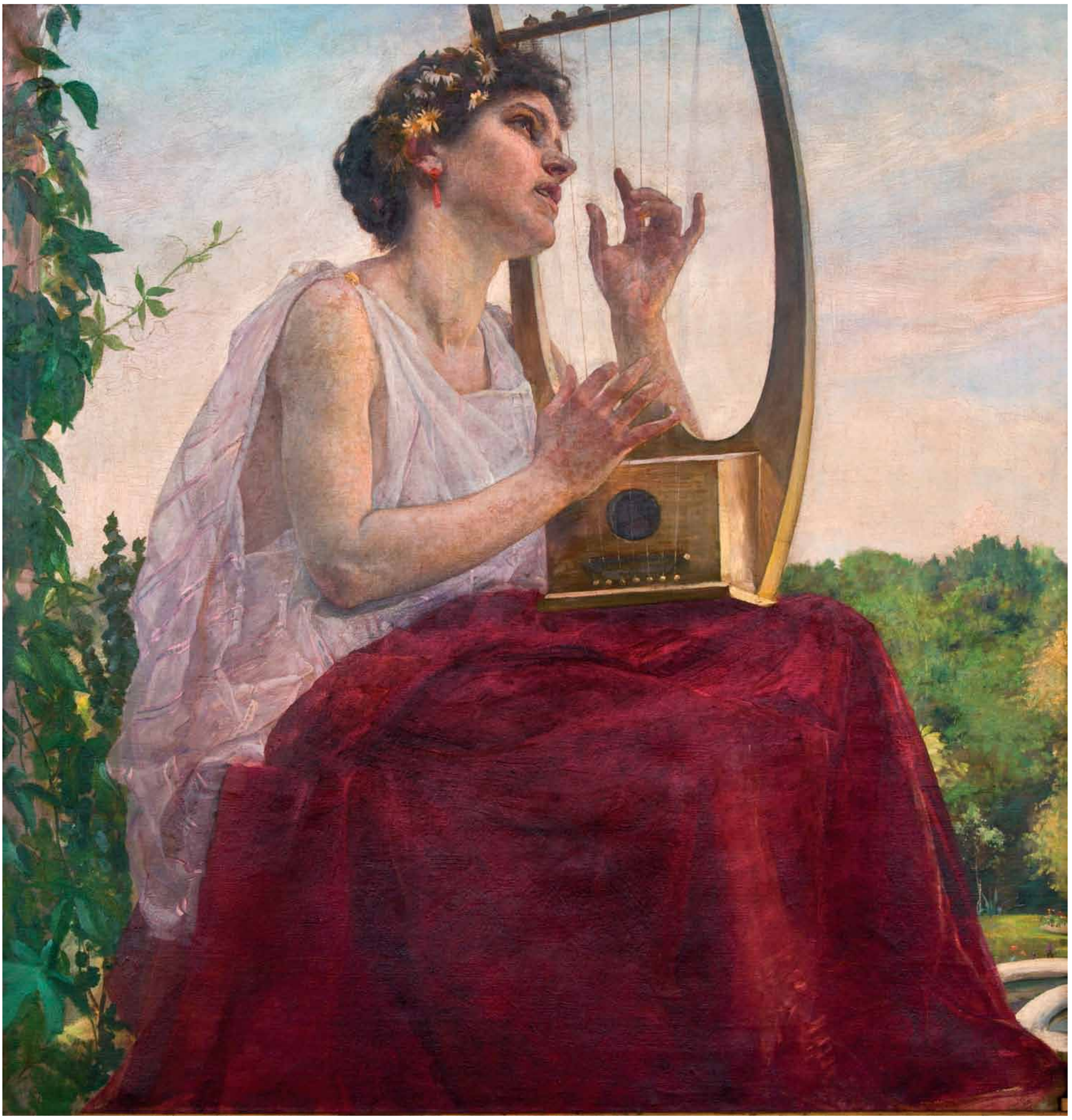

Ivan Tišov, Muzika, 1892.

TRAVANJ 2017

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
sub	**ned**	pon	uto	sri	čet	pet	sub	**ned**	pon	uto	sri	čet	pet	sub

16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
ned	**pon**	uto	sri	čet	pet	sub	**ned**	pon	uto	sri	čet	pet	sub	**ned**

Medika
95 GODINA

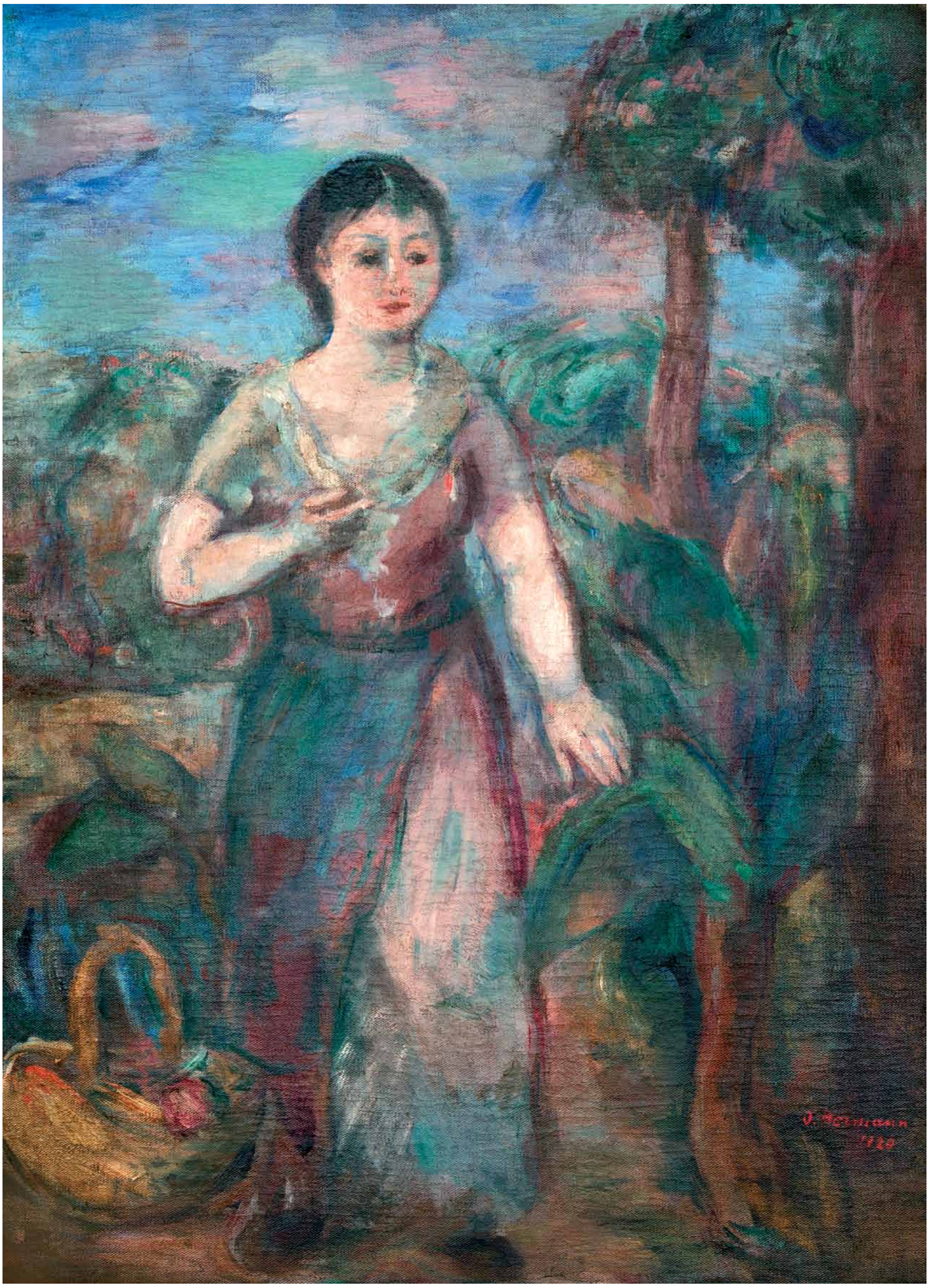

Oskar Herman, Vrtlarica, 1920.

SVIBANJ 2017

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
pon	uto	sri	čet	pet	sub	**ned**	pon	uto	sri	čet	pet	sub	**ned**	pon

16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
uto	sri	čet	pet	sub	**ned**	pon	uto	sri	čet	pet	sub	**ned**	pon	uto	sri

Medika
95 GODINA

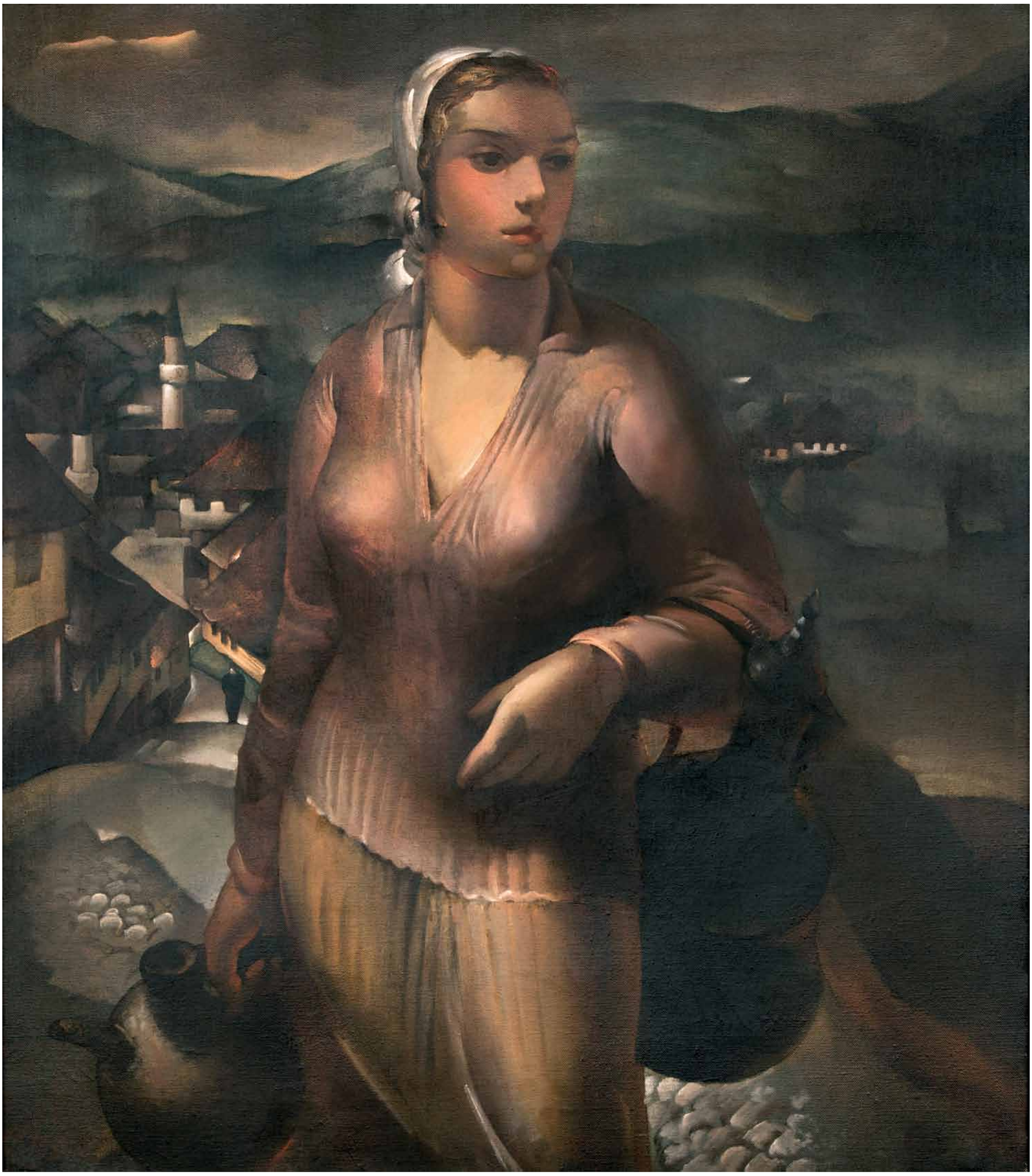

Omer Mujadžić, Žena s vrčem, 1928.

LIPANJ
2017

1	2	3	**4**	5	6	7	8	9	10	**11**	12	13	14	**15**
čet	pet	sub	**ned**	pon	uto	sri	čet	pet	sub	**ned**	pon	uto	sri	**čet**

16	17	**18**	19	20	21	**22**	23	24	**25**	26	27	28	29	30
pet	sub	**ned**	pon	uto	sri	**čet**	pet	sub	**ned**	pon	uto	sri	čet	pet

Medika
95 GODINA

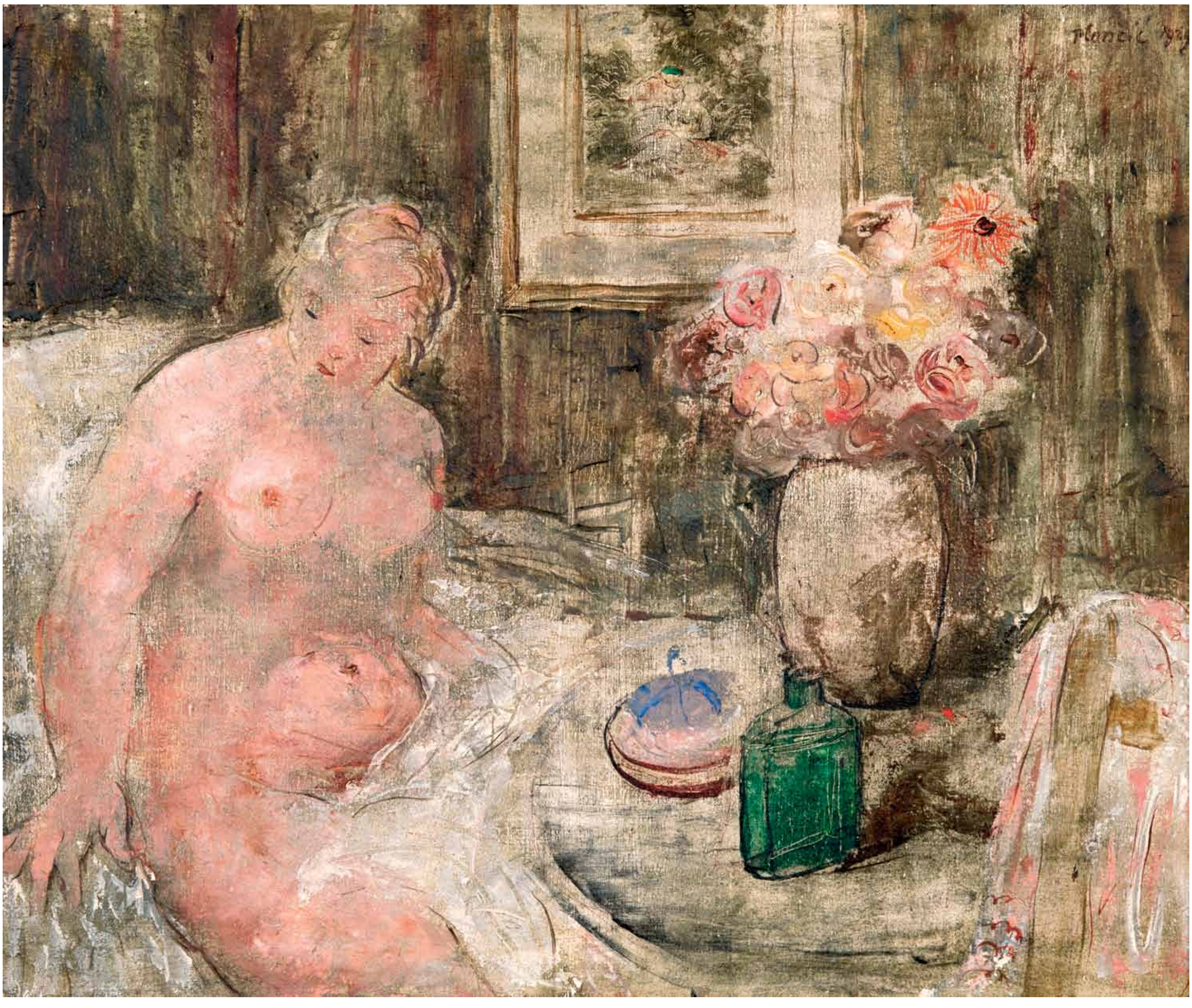

Juraj Plančić, Akt, 1929.

SRPANJ 2017															
1 sub	**2 ned**	3 pon	4 uto	5 sri	6 čet	7 pet	8 sub	**9 ned**	10 pon	11 uto	12 sri	13 čet	14 pet	15 sub	
16 ned	17 pon	18 uto	19 sri	20 čet	21 pet	22 sub	**23 ned**	24 pon	25 uto	26 sri	27 čet	28 pet	29 sub	**30 ned**	31 pon

Medika
95 GODINA

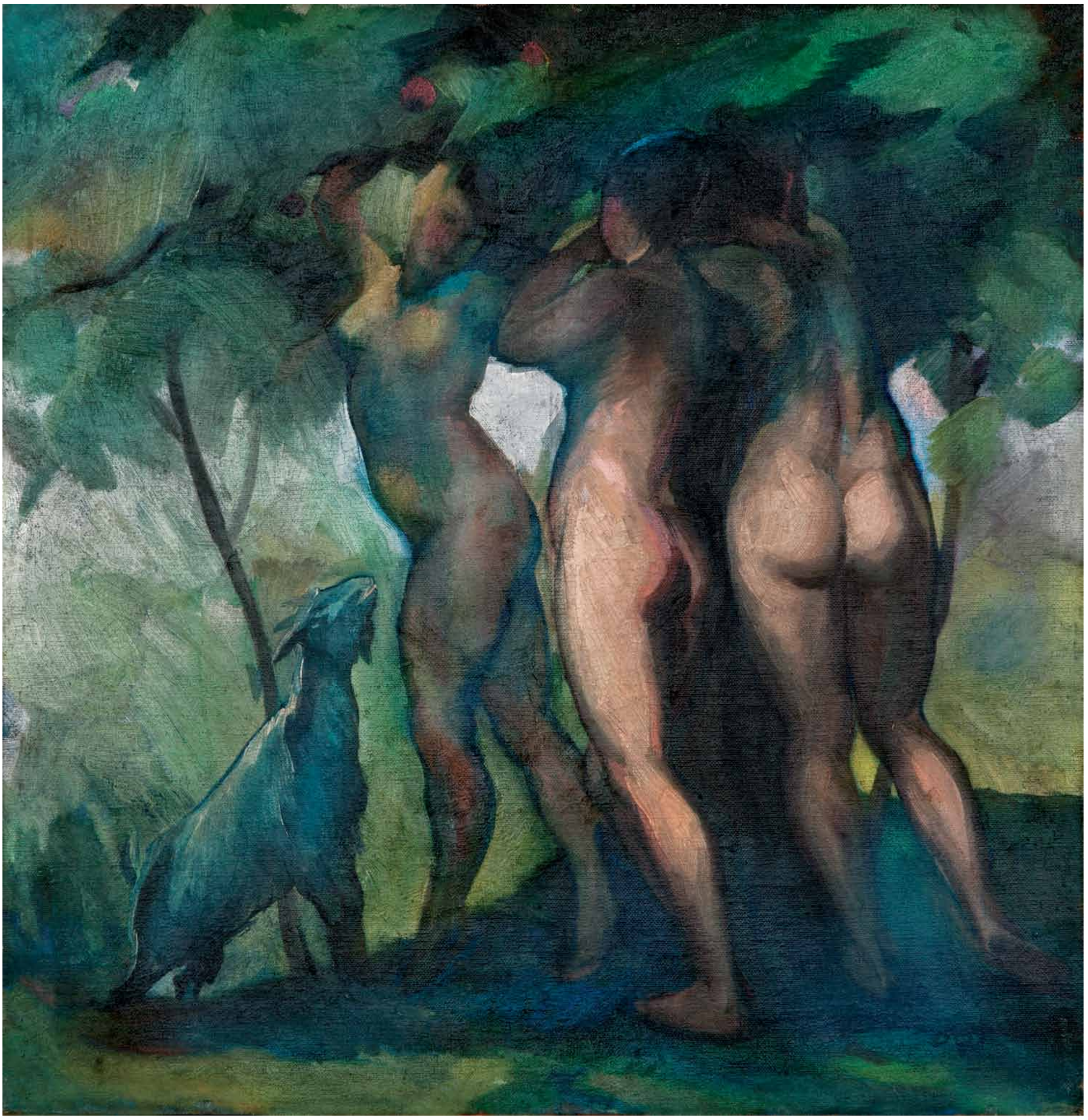

Miroslavc Kraljević, Tri gracije, 1911.

KOLOVOZ 2017	1 uto	2 sri	3 čet	4 pet	**5 sub**	**6 ned**	7 pon	8 uto	9 sri	10 čet	11 pet	12 sub	**13 ned**	14 pon	**15 uto**
	16 sri	17 čet	18 pet	19 sub	**20 ned**	21 pon	22 uto	23 sri	24 čet	25 pet	26 sub	**27 ned**	28 pon	29 uto	30 sri	31 čet

Medika
95 GODINA

Nikola Mašić, Vrtlarica, oko 1880.

RUJAN 2017

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
pet	sub	**ned**	pon	uto	sri	čet	pet	sub	**ned**	pon	uto	sri	čet	pet

16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
sub	**ned**	pon	uto	sri	čet	pet	sub	**ned**	pon	uto	sri	čet	pet	sub

Medika
95 GODINA

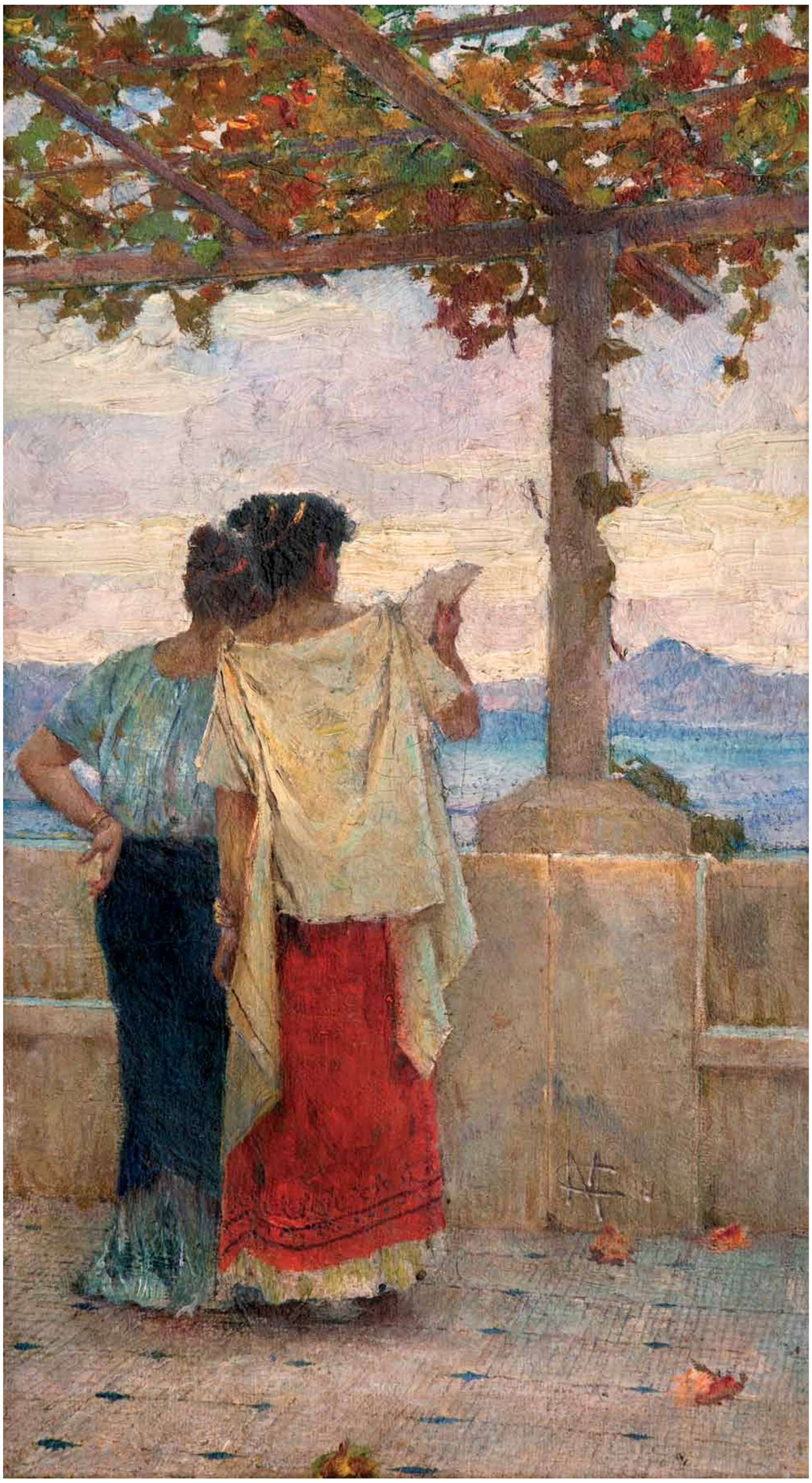

Mato Celestin Medović, Pompejanke na terasi, 1896.

LISTOPAD 2017

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
ned	pon	uto	sri	čet	pet	sub	**ned**	pon	uto	sri	čet	pet	sub	**ned**

16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
pon	uto	sri	čet	pet	sub	**ned**	pon	uto	sri	čet	pet	sub	**ned**	pon	uto

Medika
95 GODINA

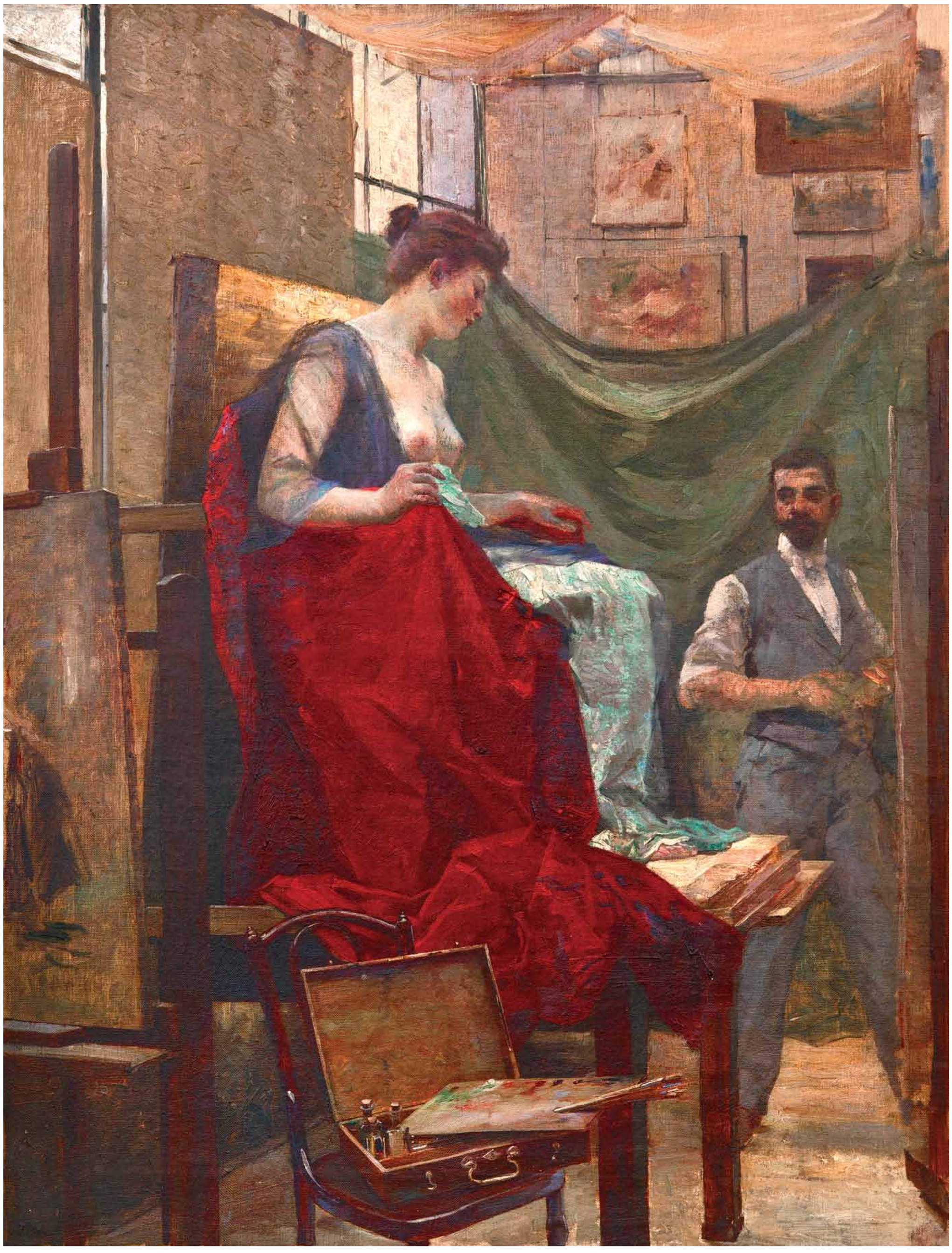

Vlaho Bukovac, Portret Bele Čikoša u atelijeru, 1896.

STUDENI 2017

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
sri	čet	pet	sub	**ned**	pon	uto	sri	čet	pet	sub	**ned**	pon	uto	sri

16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
čet	pet	sub	**ned**	pon	uto	sri	čet	pet	sub	**ned**	pon	uto	sri	čet

Medika
95 GODINA

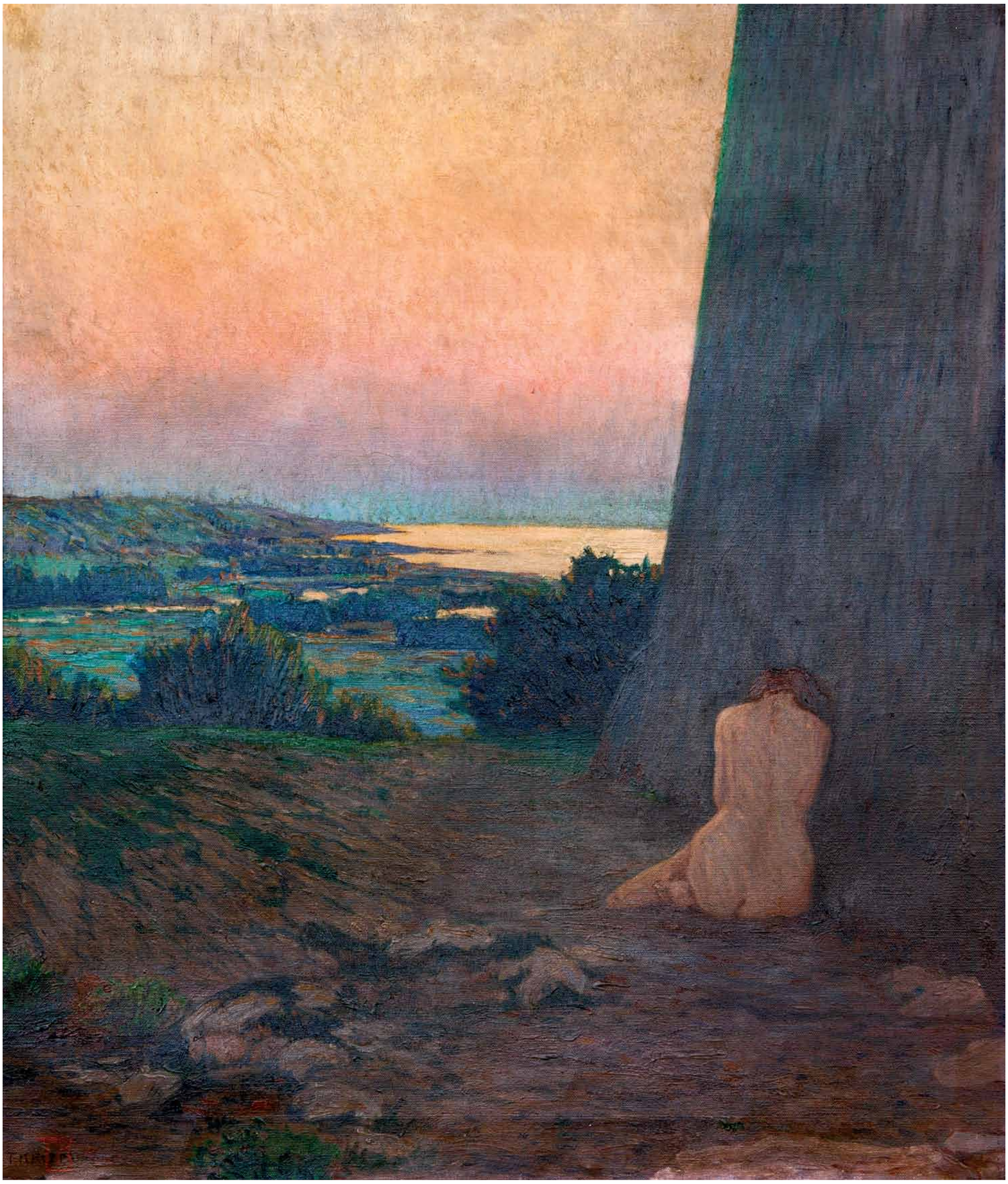

Tomislav Krizman, Ostavljena, 1905.

PROSINAC 2017

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
pet	sub	**ned**	pon	uto	sri	čet	pet	sub	**ned**	pon	uto	sri	čet	pet

16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
sub	**ned**	pon	uto	sri	čet	pet	sub	**ned**	**pon**	**uto**	sri	čet	pet	sub	**ned**

Medika
95 GODINA